

Challenges and prospects of digital transformation for small and medium innovation-oriented businesses in Ukraine

Artem Havrysh

Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro

<https://orcid.org/0000-0003-1141-0278>

Abstract. Digital transformation of SMEs in Ukraine drives economic growth but faces financial, infrastructural, and educational challenges. It enables process automation, access to new markets, and innovative models. Cybersecurity and state support are crucial. A comprehensive approach will ensure sustainable development and integration into the global digital economy.

Keywords: digital transformation, enterprise, digital infrastructure.

Виклики та перспективи цифрової трансформації для малого та середнього інноваційно-орієнтованого бізнесу в Україні

Артем Гавриш

Дніпровський національний

університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро

<https://orcid.org/0000-0003-1141-0278>

Анотація. Цифрова трансформація МСБ в Україні сприяє економічному розвитку, але стикається з фінансовими, інфраструктурними та освітніми бар'єрами. Водночас вона відкриває можливості для автоматизації, виходу на нові ринки та створення інноваційних моделей. Кібербезпека та державна підтримка відіграють ключову роль. Комплексний підхід забезпечить сталий розвиток та інтеграцію в глобальну цифрову економіку.

Ключові слова: цифрова трансформація, бізнес, цифрова інфраструктура.

У сучасному світі цифрова трансформація уособлює економічний розвиток, конкурентоспроможність та інноваційне зростання, яке охоплює процес глибокого впровадження цифрових технологій у всі сфери діяльності підприємства - від внутрішніх бізнес-процесів до взаємодії з клієнтами, партнерами та державними структурами. Для малого та середнього бізнесу (МСБ), який формує основу економіки України, цифровізація забезпечила створення значної частки робочих місць, генерує інноваційні рішення та посилює розвиток регіональних економік. Проте, попри очевидні переваги цифрових технологій, процес їх впровадження вітчизняним МСБ продовжує стикатись з низкою викликів, які уповільнюють темпи цифрової трансформації.

Основним викликом для малого та середнього бізнесу вважається обмеженість фінансових ресурсів. Цифровізація вимагає значних інвестицій у придбання сучасного обладнання, програмного забезпечення, кіберзахисту, навчання персоналу та створення цифрової інфраструктури. Багато підприємств, особливо малі, працюють у режимі виживання, тому не можуть дозволити собі витрати на довгострокові інноваційні проєкти [2]. Доступ до кредитування для МСБ в Україні залишається обмеженим через високі процентні ставки, вимоги до застави та складні банківські процедури. У результаті дані обставини призвели до затримки у впровадженні технологій, зниження темпів автоматизації процесів і втрати конкурентних переваг на ринку.

Другим значним бар'єром став недостатній рівень цифрової грамотності підприємців та персоналу. Цифрова трансформація вимагає не лише технічних рішень, а й нового підходу до управління бізнесом, організації процесів і стратегічного планування. Проте значна частина власників малого бізнесу в Україні не володіє достатніми знаннями щодо сучасних технологій, їх потенціалу та способів інтеграції у бізнес-моделі. Також спостерігається нестача кваліфікованих кадрів - ІТ-фахівців, аналітиків, спеціалістів з кібербезпеки - що ускладнює внутрішню трансформацію підприємств, адже без належної підготовки персоналу навіть найсучасніші цифрові рішення виявляться неефективними або взагалі не використовуваними.

Третім викликом виступає нерозвиненість цифрової інфраструктури в регіонах. Попри те, що великі міста мають відносно стабільне інтернет-покриття, доступ до широкопasmового інтернету, хмарних сервісів чи дата-центрів у сільських та віддалених регіонах часто обмежений та лиш створює цифровий розрив між підприємствами, які мають доступ до сучасних технологій, і тими, хто змушений працювати в умовах технічної відсталості. В Україні до цих пір не повною мірою реалізовані державні програми з розвитку цифрової інфраструктури, що теж обмежує можливості для цифровізації бізнесу, особливо на рівні малого підприємництва.

Четвертий фактор, який стримує цифрову трансформацію - нормативно-правове середовище. Хоча за останні роки в Україні відбулися позитивні зміни у сфері цифровізації (запровадження електронного документообігу, державних електронних сервісів тощо), законодавча база залишилась фрагментарною та не відповідає всім сучасним викликам. Питання захисту персональних даних, кібербезпеки, електронної комерції та інтелектуальної власності потребують подальшого вдосконалення, а складні бюрократичні процедури, часті зміни законодавства та недостатня прозорість регуляторного середовища лиш створили додаткові ризики для бізнесу, який прагне впроваджувати цифрові інновації.

Окрім зовнішніх бар'єрів, цифрова трансформація МСБ стикнулася і з внутрішніми організаційними проблемами [4]. Багато українських підприємств продовжили користуватись застарілими бізнес-моделями, адже не готові до змін у структурі управління, процесах прийняття рішень та культурі підприємства. Цифровізація вимагає нової корпоративної культури, заснованої на гнучкості, інноваційності та готовності до експериментів. Проте традиційні управлінські підходи, орієнтовані на короткостроковий прибуток та мінімізацію ризиків і лиш стають перешкодою для стратегічних цифрових перетворень.

Проте, розвиток цифрової трансформації все ж продовжує посилюватись, адже новітні технології допомогли підвищити ефективності бізнес-процесів. Завдяки впровадженню автоматизованих систем управління, хмарних рішень, цифрових платформ та інструментів аналітики підприємства оптимізували логістику, управління запасами, фінансовий облік, маркетинг і взаємодію з клієнтами. Таке впровадження не лише зменшило витрати та підвищило продуктивність, а й дозволило швидше реагувати на зміни ринку, краще прогнозувати попит і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Другою перспективою цифрової трансформації став вихід на нові ринки. Цифрові технології допомогли стерти географічні кордони, дозволивши навіть невеликим компаніям працювати на міжнародному рівні. Онлайн-платформи, електронна комерція, цифровий маркетинг і соціальні мережі відкрили перед українськими підприємствами доступ до міжнародної клієнтської бази, задля того щоб пропонувати унікальні продукти та послуги не лише на внутрішньому, а й на зовнішньому ринку.

Третя перспектива - розвиток інноваційних бізнес-моделей. Цифровізація дозволяє компаніям створювати нові форми взаємодії з клієнтами, переходити до сервісно-орієнтованих моделей, запроваджувати підписки, платформи спільного користування, екосистеми продуктів тощо [1]. Завдяки цьому бізнес формує додаткову вартість, підвищувати лояльність клієнтів і забезпечувати стабільний прибуток. У цьому контексті ключову роль відіграє аналітика даних, що дозволяє глибше розуміти потреби споживачів і адаптувати продукти під їхні індивідуальні запити.

Четверта перспектива полягає у розвитку партнерств та екосистем. Цифрові технології спрощують взаємодію між підприємствами, стартапами, науковими установами, державними структурами та інвесторами - це створює сприятливе середовище для спільного розвитку інновацій, обміну знаннями та ресурсами, реалізації масштабних проєктів. Платформи відкритих інновацій дозволяють малому бізнесу брати участь у глобних проєктах, залучати фінансування та отримувати доступ до новітніх технологій без значних витрат.

Окрему увагу потрібно приділити питанню кібербезпеки як складової цифрової трансформації. Зі зростанням цифрової присутності бізнесу зростає і

ризик кіберзагроз, зокрема хакерських атак, витоку даних, шахрайства тощо. Для МСБ ці ризики провокують катастрофічні наслідки, тому інвестиції в системи захисту, розробку політик безпеки та навчання персоналу є не менш важливими, ніж впровадження цифрових інструментів [3]. У перспективі саме кіберстійкість стане однією з ключових конкурентних переваг бізнесу в цифровій економіці.

Посилення розвитку цифрової економіки, підтримка стартапів, грантові програми, податкові стимули, розвиток цифрової інфраструктури та спрощення регуляторних процедур також пришвидшують цифровізацію бізнесу. Успішні приклади таких програм простежуються в країнах ЄС, де цифрова трансформація малого бізнесу активно підтримується державними стратегіями. В Україні вже зроблено важливі кроки у цьому напрямі (наприклад, програми "Дія.Бізнес", "Дія.City"), проте їх масштаб і охоплення потребують подальшого розширення. Тож варто зазначити, що цифрова трансформація - це не лише виклик, а й потужний інструмент розвитку малого та середнього інноваційно-орієнтованого бізнесу в Україні, який відкриває доступ до нових ринків, підвищує ефективність діяльності, створює інноваційні продукти та поліпшує конкурентоспроможність. Проте для повноцінного використання її потенціалу необхідно подолати низку бар'єрів - фінансових, освітніх, інфраструктурних, нормативних та організаційних, адже лише за умови комплексного підходу, який об'єднає зусилля держави, бізнесу та суспільства, цифровізація стане рушійною силою сталого економічного зростання та інтеграції України в міжнародну цифрову економіку.

Список використаних джерел

1. Андрущенко Я. М. Цифрова трансформація підприємств малого та середнього бізнесу: виклики та перспективи. *Управління розвитком складних систем: тези доповідей XI Міжнародної конференції*. Київ: КПП ім. І. Сікорського. 2025. С. 105–112. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/328852> (дата звернення: 03.10.2025).
2. Бородіна А. А. Цифрова трансформація малого та середнього бізнесу в Україні за допомогою технології блокчейн. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 11. С. 125–132. URL: <https://journals.kymu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/179> (дата звернення: 03.10.2025).
3. Квасній П. І. Цифрова трансформація малого бізнесу в Україні: інституційні механізми та зарубіжний досвід. *Ефективна економіка*. 2025. № 7. С. 52–64. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/7085> (дата звернення: 03.10.2025).
4. Лехеза Ю., Щербина Б., Лехеза Ю., Пушкіна О., Марченко О. Напрями забезпечення ефективності стимулювання цифрової економіки в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 142–156. URL: http://lsey.org.ua/2_2025/142.pdf (дата звернення: 03.10.2025).